

СРБИЈА И ЗАЈЕДНИЧКА БЕЗБЕДНОСНА И ОДБРАМБЕНА ПОЛИТИКА ЕУ

Проф. др *Станислав Стојановић*,
Институт за стратегијска истраживања

Процеси глобализација нису трансформисали свет, а концепт глобалног управљања светом показао се као неуспели покушај, испољивши бројне системске дисфункционалности. Турбулентни економски трендови, арапско пролеће и ескалација екстремизма и конфликта у арапском свету, дешавања у Украјини и све израженије хијерархизовање света на оне који имају и оне који немају представљају доминантна обележја концепта глобалног друштва у настајању. Тако се уместо глобалног зближавања, што је била носећа идеја глобалних процеса, савремени свет суочава са снажним дезинтеграционим процесима и поларизацијама и дисквалификавањем мултикултуралног концепта глобалне заједнице, што глобални мир и стабилност чини тешко достижним.

Изразито слабљење идеје глобалног друштва и пораст дивергентних процеса реактуелизује реалполитички приступ у међународној политици, па самим тим и традиционалне принципе у практиковању безбедности. Одсуство заједничке визије изградње поуздане глобалне безбедносне структуре и све снажнији хладноратовски стереотипи девалвирају постмодерне концепте безбедности који, у основи, подразумевају сарадњу и заједничко деловање у управљању безбедношћу света. Све то намеће озбиљна искушења у погледу чињенице да трендови развоја савременог света умножавају број транснационалних угрожавања безбедности која захтевају интегрисане и координиране глобалне одговоре. Иако се глобални поредак показао као неделотворан, данас је више него јасно да се многа од најважнијих питања данашњег света морају решавати глобално.

Отуда ЕУ, као постмодерни концепт политичког организовања, иако се суочава не само са економским кризом, већ још више и са кризом идентитета, представља аутентичан и, по многим својим аспектима, инспиративан модел. Интегративни захват и мултилатерализам у первенцији и супротстављању претњама безбедности, као одразу модерне перцепције безбедности, представља посеб-

но значајан садржај у пракси политичког деловања ЕУ. Такав над-национални приступ безбедности допринео је афирмацији модела безбедносне заједнице као вредносног и институционалног оквира ширења простора стабилности и заједничког деловања на европском простору. Несумњиво, такво практиковање безбедности трансформисало је европски политички простор у стабилан нуклеус који је поштеђен искуства насиља и деструкције које собом носи рат.

Током последње деценије учињени су значајни напори на пољу пацификације и безбедносне стабилизације и изградње мира у Југоисточној Европи. Таква настојања допринела су превладавању радикалних облика угрожавања регионалне безбедности и јачању свести да су мир и стабилност услов напретка и демократског развоја свих држава југоисточне Европе. Међутим, специфична комбинација историјског и политичког наслеђа, транзициони процеси, слабост економија, као и крхка институционална изграђеност учинили су да се на простору југоисточне Европе појаве најизраженији утицаји ризика и претњи који угрожавају стабилност и безбедност европског простора. Насилни етнички екстремизам Албанаца у Македонији и заговарања пројекта Велика Албанија, социјална и друга превирања на Косову и Метохији, као и интензивирање активности екстремистичког ислама у Босни и Херцеговини само су неки од актуелних ретроградних процеса који потврђују да је Балкан још увек безбедносно најосетљивији простор европског континента. Наравно, трауматично наслеђе из скорије прошлости и још увек присутне снажне етничке дистанце, крхка институционална изграђеност, као и проблеми условљени разорним ефектима глобалне економске кризе представљају социјални миље који додатно лимитира процес транзиције балканских држава ка демократски устројеним друштвима.

Идеје европског заједништва и пракса хармонизације политика држава ЕУ представљају снажан подстрек интензивирању процеса који треба да омогуће државама Балкана превладавање лимита ретроградних политика и креирање услове за њихову убрзану модернизацију. У том смислу, посебно је значајан модел безбедносне заједнице који се потврђује у политичкој пракси ЕУ, као модел за дугорочну стабилизацију региона Балкана. Наиме, идеја безбедносне заједнице у чијој је основи поверење, вредносна блискост и заједничка перцепција безбедности и процеса који је угрожавају

представља модел који може да креира социјални контекст за дугорочну социјализацију и заснивање безбедносне културе на Балкану на мултилатералним основама.

За Републику Србију, која географски, политички и културолошки представља део европског простора, прикључење ЕУ представља стратешко опредељење и кључни садржај у пројекцији државостворне политике. У Стратегији националне безбедности наглашава се да је интеграција у ЕУ и друге међународне структуре један од најзначајнијих интереса Републике Србије и претпоставка њеног укупног прогреса. Отуда је јасно опредељење да своју спољну и безбедносну политику Република Србија у највећој мери усклађује са европском спољнополитичком оријентацијом и да изграђује капацитете способности система националне безбедности у складу са стандардима и обавезана Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ.

Полазећи од тога да чланство у ЕУ представља спољнополитички приоритет Републике Србије, током 2013. и 2014. године учињени су значајни напори на интензивирању европских интегративних токова. Важан аспект тих активности тиче се значајнијег укључивања Републике Србије у безбедносне интегративне токове унутар ЕУ, односно Заједничку безбедносну и одбрамбену политику. У том смислу, опредељење Републике Србије за интензивирање ангажовања у оквиру концепта Заједничке безбедносне и одбрамбене политике представља важан аспект преговарачког процеса који треба да омогући брже интегрисање Републике Србије у безбедносну архитектуру ЕУ. Процењује се да такво опредељење, које подразумева проактиван приступ у сфери безбедности и одбране, може да представља снажан адут спољнополитичком наступу Републике Србије у процесу европске интеграције и достизања статуса пуноправног члана у ЕУ.

Република Србија, кроз активности у оквиру преговарачког процеса, континуирано унапређује дијалог са ЕУ и реформише цивилне и војне капацитете, како би, поред осталог, била спремна да након пуноправног чланства преузме обавезе које произилазе из Европске безбедносне и одбрамбене политике. Опредељујући се за учешће у активностима Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ, Република Србија јасно је манифестовала своју спремност да буде конструктиван партнер, као и да може да, заједно са осталим државама, допринесе стабилности и безбедности ЕУ и њеног

окужења. Отуда, интензивирање учешћа безбедносних снага Републике Србије у мировним операцијама ЕУ током 2013. и 2014. године јесте потврда таквог опредељења. Снажна економска криза без сумње је у појединим европским престоницама појачала скептицизам према даљем проширењу ЕУ. Учешће у мировним операцијама и потенцијално у неким борбеним групама могао би да буде додатни адут против скептицистичких приступа према пријему нових чланова у ЕУ.

Важно је напоменути да сложени карактер наведених изазова, ризика и претњи наглашава и значај континуитета јасне, објективне и снажне подршке међународне заједнице у безбедносној и демократској консолидацији Балкана. У том процесу подршка ЕУ је од стратешког значаја, при чему домети њене политике у знатној мери зависе од њеног укупног кредибилитета на међународном плану. У том смислу, чини се да је неопходно да ЕУ са знатно више сензибилитета и конзистентности третира интересе свих балканских држава, као и да се много одлучније супротстави великодржавним амбицијама албанског етничитета, као најопаснијег процеса који може да води у даљу политичку дисолуцију балканског простора. Исто тако, ЕУ не би требало да свој ангажман на балканском простору примарно заснива на Балкану као безбедносном проблему. Зато је важно да ЕУ, упоредо са деловањем на пацификацији присутних анимозитета и безбедносне стабилизације и унапређења демократских и административних капацитета балканских држава, снажније подржи њихову привредну, посебно инфраструктурну ревитализацију. Посебно је значајно да се процес проширења ЕУ и укључивање преосталих балканских држава у заједницу европских народа не одлаже и непотребно успорава. Несумњиво, такви трендови би представљали подстицај даље афирмације европског заједништва и убрзали процес интеграција Балкана у ЕУ.